

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Střední průmyslová škola strojnická Olomouc,
tř. 17. listopadu 49**

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu
„Výuka moderně“**

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205

Šablona: III/2 Český jazyk, umění a kultura

Sada: 3

Číslo materiálu v sadě: 15

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem
České republiky

Název: **Číslovky II**

Jméno autora: Mgr. Marta Skopalíková

Předmět: Český jazyk, umění a kultura

Jazyk: čeština

Klíčová slova:

číslovky

druhy a dělení číslovek

skloňování

pravopis číslovek

Cílová skupina: žák 16 – 19 let

Stupeň a typ vzdělání: 3. ročník, střední odborné

Typ interakce: aktivita

Druh výukového zdroje: Pracovní list

Očekávaný výstup:

Žák si zopakuje a systematizuje dosavadní teoretické znalosti učiva. Správně používá tvary číslovek. Umí pracovat s odbornou publikací (normativní příručka, učebnice), vyhledá si v obsahu nebo rejstříku hledaný výraz a poučku aplikuje v konkrétním cvičení. Žák rozumí pojmu frazeologie a uvede příklad, ve kterém se vyskytuje číselný výraz. Při určování druhů číslovek si ověří znalosti z oblasti literatury.

Metodický list/anotace

Digitální učební materiál navazuje na DUM č. 14 sada 3. Pracovní list se zaměřuje se na praktické procvičení učiva. Žák vypracuje postupně dílčí úkoly zaměřené na určování druhů číslovek, skloňování číslovek, pravopis číslovek. V pracovním listu jsou použity jak úlohy uzavřené, tak úlohy otevřené, které zasahují i do jiných oblastí souvisejících s výukou předmětu český jazyk, umění a kultura (význam slova v úloze 8, frazeologie a ústní lidová slovesnost v úloze 11, literatura v úloze 12). Otevřené úlohy umožňují formu práce ve dvojicích nebo skupinách. Cvičení 10 může vyučující využít k motivaci žáků (soutěž, která skupina vymyslí v daném časovém intervalu více frazeologických spojení). Cvičení 10 se zaměřuje na systematizaci teoretických pravidel k problematice číslovek.

Vytvořeno: 07. 11. 2012

Pracovní list

Číslovky

1. Doplňte tabulku, určete druhy číslovek a doplňte příklady.

druh číslovky	otázka	číslovky určité	neurčité
	Kolik?		
	Kolikový/ kolikero?		
	Kolikrát/ kolikanásobný?		
	Kolikátý?		

2. Doplňte tabulku, správné řešení označte křížkem.

číslovka	určitá	neurčitá	základní	řadová	druhová	násobná
první						
mnoho						
desatero						
dvojmo						
šestnáctka						
moře (času)						
kopa (peněz)						
tři osminy						
patnáctkrát						
několikrát						
dvojí (metr)						

3. Najděte v textu číslovky a určete jejich druh.

Snídaně by měla být prvním ranním jídlem. Na tržnici prodávali prodejci několikero druhů zeleniny. Kuchař dnes připravil krůtí prsa na dvojí způsob. V Německu jsme byli už třikrát. Tato půlka broskve je asi shnilá. Kolik řečí umíš, tolikrát jsi člověkem. Koupím si jen jedny rifle. Podle smlouvy by nám měl odvést pětinu tvého zisku. Kolikrát jsi mi už sliboval zlepšení prospěchu? Náš děda lesák sní hromadu míchaných vajec a k nim pět půlek chleba. V roce osmistém třicátém druhém datujeme na našem území ještě středověk. Koupil si k večeři čtvrt kila šunkového salámu. Říkali jsme ti to už několikrát! Na zahradě vykvetlo mnoho podzimních jiřin. Dostala jsem k narozeninám dvoje krásné šaty. V soutěži skončil sedmý v pořadí. Komunistický režim u nás padl v roce 1989. Je několikanásobným mistrem ČR ve skoku dalekém.

4. Doplňte správné tvary číslovek *dva/oba*.

Babičku často bolela ... kolena. Od ... závodníku se mi podařilo získat na památku fotku s podpisem. Všechna sudá čísla jsou dělitelná Neboj, stihnu zařídít ... věci naráz. K(e) ... slečnám se Petr nezachoval zrovna nejlépe. Někteří lidé umějí psát ... rukama. Se ... zaměstnanci jsme museli rozvázat pracovní smlouvu. Pyšnila se prsteny na ... rukou. Závodník předvedl nebezpečnou jízdu po ... kolech. Po dobu ... hodin mé nepřítomnosti se nic zvláštního nestalo. ... hoši se přiznali ke lži.

5. Uvedené základní číslovky napište slovy a předměty uveďte ve správném tvaru.

před 1358 (rok)
s 234 (účastník)
před 6 000 000 (rok)
od 195 (zájemce)
před 4 000 (rok)
přišlo 200 (divák)
s 1683 (koruna)

6. Číslovky v závorkách napište slovy.

Měli jste přijít už před (4) hodinami. Ozval se až po uplynutí (3) dnů. Ve (2) chalupách se ještě svítilo. Dojdu se (3) kamarády. Koupili jsme si stůl se (4) ozdobnými nohami. Teta na nás bude čekat od (3) do (4). Na oběd si můžete vybrat menu ze (3), někdy ze (4) druhů jídel. Zhlédli jsme hru o (3) dějstvích. Bez (3) pomocníků by princ princeznu nevysvobodil. Ve (2) se to lépe táhne.

7. Doplňte interpunkční znaménka v souladu s pravopisnými pravidly.

Po skončení 9 třídy chci jít na průmyslovku. Vyučování končí v 13 15. Václav III byl zavražděn v roce 1306. Základnu tvořil obdélník 6 krát dva metry. Kurz angličtiny bude zahájen 5 září na 3 základní škole. Přihlásilo se 15 uchazečů. Vlák měl odjíždět v 8 hodin 16 minut, ale má zpoždění. Vyhrál poukaz v hodnotě 1000 korun českých. Téma války se objevuje již v literatuře 1 poloviny 20 století. 20% uchazečů nebylo v letošním roce přijato. Z 10 závodníků dva nedojeli k cíli.

8. Na konkrétních příkladech vysvětlete významový rozdíl.

Dvoje dveře X dvojí dveře

Patero cukroví

9. Rozhodněte, který způsob psaní je správný.

Školu začala studovat ve 30 ceti letech.

Školu začala studovat ve 30 letech.

Školu začala studovat ve 30ti letech.

Stůl se třemi nohami/ stůl se třemi nohama/ stůl se třema nohama

Kuře se potácelo na obouch/ na obou vratkých nožkách.

10. Určete, zda platí následující tvrzení (ano/ ne). Správnost tvrzení si ověřte v normativní příručce nebo učebnici.

Číslovky řadíme k neohebným slovním druhům.

Všechny číslovky se skloňují jako podstatná nebo přídavná jména.

Číslovky dělíme podle vyjádření počtu na určité a neurčité, podle významu na základní, řadové, násobné, druhové.

Číslovka jeden se skloňuje podle jako zájmeno ten.

Ve spojení s dvojnými tvary lidského těla je správný tvar se čtyřmi nohama.

Složené číslovky píšeme vždy zvlášť, platí pro všechny okruhy lidské činnosti.

V souvislosti s přirozeným vývojem jazyka vznikají nové číslovky, některé zanikají.

11. Uved'te frazeologická spojení, ve kterých se vyskytují číslovky.

12. Přiřad'te správně úryvky s číselnými výrazy k literárním dílům a určete druh číslovek.

(Pozn.: vzhledem k povaze zadání je bibliografická citace uvedena až v seznamu použité literatury)

I. Byl pozdní večer, první máj.

II. V předvečer jeho jedenatřicátých narozenin – bylo asi 9 hodin večer, doba, když ulice ztichly – přišli ke K. do bytu dva páni.

III. Stokrát jsem tě prosila, přimlouvala sladce, bys mi na čas, na kratičký, dovolil k mé matce.

IV. Jen jedenkrát kolem mne šla láska. Vlas černý pad jí k pasu.

V. Umrlý vstává po třetí a velké, kalné své oči na poloumrtvou otočí.

VI. Sedmdesát tisíc je nás před Těšínem.
Sto tisíc nás poněmčili, sto tisíc nás popořštili,

VII. Zahraj mi paní do třetice, abych uslyšel ještě více.

- A.** K. J. Erben – Vodník (sb. Kytice)
- B.** F. Kafka – Proces
- C.** K. J. Erben – Svatební košile (sb. Kytice)
- D.** P. Bezruč – 70 000 (sb. Slezské písně)
- E.** K. H. Mácha – Máj
- F.** K. J. Erben – Zlatý kolovrat (sb. Kytice)
- G.** P. Bezruč – Jen jedenkrát (sb. Slezské písně)

Řešení

1. Doplňte tabulku, určete druhy číslovek a doplňte příklady.

druh číslovky	otázka	číslovky určité	neurčité
základní	Kolik?		
druhové	Kolikový/ kolikero?		
násobné	Kolikrát/ kolikanásobný?		
řadové	Kolikátý?		

2. Doplňte tabulku, správné řešení označte křížkem.

číslovka	určitá	neurčitá	základní	řadová	druhová	násobná
první	x			x		
mnoho		x	x			
desatero	x				x	
dvojmo	x				x	
šestnáctka	x		x			
moře (času)		x	x			
kopa (peněz)		x	x			
tři osminy	x		x			
patnáctkrát	x					x
několikrát		x				x
dvojí (metr)	x				x	

3. Najděte v textu číslovky a určete jejich druh.

Snídaně by měla být **prvním (UŘ)** ranním jídlem. Na tržnici prodávali prodejci **několikero (ND)** druhů zeleniny. Kuchař dnes připravil krůtí prsa na **dvojí (UD)** způsob. V Německu jsme byli už **tříkrát (UN)**. Tato **půlka (UZ)** broskve je asi shnilá. Kolik řečí umíš, **tolikrát (NN)** jsi člověkem. Koupím si jen **jedny (UD)** rifle. Podle smlouvy by nám měl odvést **pětinu (UZ)** tvého zisku. **Kolikrát (NN)** jsi mi už sliboval zlepšení prospěchu? Náš děda lesák sní **hromadu (NZ)** míchaných vajec a k nim **pět (UZ)** půlek chleba. V roce **osmistém třicátém druhém (UŘ)** datujeme na našem území ještě středověk. Koupil si k večeři **čtvrt (UZ)** kila šunkového salámu. Říkali jsme ti to už **několikrát (NN)**! Na zahradě vykvetlo **mnoho (NZ)** podzimních jirfin. Dostala jsem k narozeninám **dvoje (UD)** krásné šaty. V soutěži skončil **sedmý (UŘ)** v pořadí. Komunistický režim u nás padl v roce **1989 (UZ)**. Je **několikanásobným (NŘ)** mistrem ČR ve skoku dalekém.

U – řadová Z – základní N – násobná D – druhová Ř - řadová
N – neurčitá

4. Doplňte správné tvary číslovek dva/ oba.

Babičku často bolela **obě** kolena. Od **dvou/ obou** závodníků se mi podařilo získat na památku fotku s podpisem. Všechna sudá čísla jsou dělitelná **dvěma**. Neboj, stihnu zařídit **dvě/ obě** věci naráz. K(e) **dvěma/ oběma** slečnám se Petr nezachoval zrovna nejlépe. Někteří lidé umějí psát **oběma** rukama. S(e) **dvěma/ oběma** zaměstnanci jsme museli rozvázat pracovní smlouvu. Pyšnila se prsteny na **obou** rukou. Závodník předvedl nebezpečnou jízdu po **dvou** kolech. Po dobu **dvou** hodin mé nepřítomnosti se nic zvláštního nestalo. **Dva/ oba** hoši se přiznali ke lži.

5. Uvedené základní číslovky napište slovy a předměty uveďte ve správném tvaru.

před 1358 (rok)	před tisíci tři sta padesáti osmi roky
s 234 (účastník)	s dvěma sty třiceti čtyřmi účastníky
před 6 000 000 (rok)	před šesti milióny roky

od 195 (zájemce)	od sto devadesáti pěti zájemců
před 4 000 (rok)	před čtyřmi tisíci roky
přišlo 202(divák)	přišli dvě stě dva diváci
s 1683 (koruna)	s tisíci šesti sty osmdesáti třemi korunami

6. Číslovky v závorkách napište slovy.

Měli jste přijít už před **čtyřmi** hodinami. Ozval se až po uplynutí **tří** dnů. Ve **dvou** chalupách se ještě svítilo. Dojdu se **třemi** kamarády. Koupili jsme si stůl se **čtyřmi** ozdobnými nohami. Teta na nás bude čekat **tří** do **čtyř**. Na oběd si můžete vybrat menu ze **tří**, někdy ze **čtyř** druhů jídel. Zhlédli jsme hru o **třech** dějstvích. Bez **tří** pomocníků by princ princeznu nevysvobodil. Ve **dvou** se to lépe táhne.

7. Doplňte interpunkční znaménka v souladu s pravopisnými pravidly.

Po skončení **9.** třídy chci jít na průmyslovku. Vyučování končí v **13: 15.** Václav **III.** byl zavražděn v roce **1306.** Základnu tvořil obdélník **6** krát **dva** metry. Kurz angličtiny bude zahájen **5.** září na **3.** základní škole. Přihlásilo se **15** uchazečů. Vlák měl odjíždět v **8** hodin **16** minut, ale má zpoždění. Vyhrál poukaz v hodnotě **1000** korun českých. Téma války se objevuje již v literatuře **1.** poloviny **20.** století. **20%** uchazečů nebylo v letošním roce přijato. Z **10** závodníků dva nedojeli k cíli.

8. Na konkrétních příkladech vysvětlíte významový rozdíl.

Dvoje dveře X dvojí dveře	počet 2, mohou být stejné X počet 2, různý materiál; hovorové
Patero cukroví	5 druhů cukroví (linecké, kokosové apod.)

9. Rozhodněte, který způsob psaní je správný.

Školu začala studovat ve 30 ceti letech.

Školu začala studovat ve 30 letech.

Školu začala studovat ve **30ti letech.**

Stůl se **třemi nohami**/ stůl se třemi nohama/ stůl se třema nohama

Kuře se potácelo na obouch/ **na obou** vratkých nožkách.

10. Určete, zda platí následující tvrzení (ano/ ne). Správnost tvrzení si ověřte v normativní příručce nebo učebnici.

Číslovky řadíme k neohebným slovním druhům. **NE**

Všechny číslovky se skloňují jako podstatná nebo přídavná jména. **NE**

Číslovky dělíme podle vyjádření počtu na určité a neurčité, podle významu na základní, řadové, násobné, druhové. **ANO**

Číslovka jeden se skloňuje podle jako zájmeno ten. **ANO**

Ve spojení s dvojnými tvary lidského těla je správný tvar se čtyřmi nohama.

NE

Složené číslovky píšeme vždy zvlášť, platí pro všechny okruhy lidské činnosti.

NE

V souvislosti s přirozeným vývojem jazyka vznikají nové číslovky, některé zanikají. **NE**

11. Uved'te frazeologická spojení, ve kterých se vyskytují číslovky.

Otevřená úloha

Doporučená literatura: frazeologický slovník

12. Přiřad'te správně úryvky s číselnými výrazy k literárním dílům a určete druh číslovek.

I.E	řadová
II.B	řadová, základní, základní
III.A	násobná
IV.G	násobná
V.C	násobná
VI.D	základní
VII.F	platnost podstatného jména ve spojení s předložkou

Doporučená studijní literatura:

B. Havránek, A. Jedlička: Stručná mluvnice česká

D. MAŠKOVÁ: Český jazyk - edice MATURITA

O. Mužíková: Odmaturuj z českého jazyka

Ivo Martinec, Jana Marie Tušková, Ludmila Zimová: Mluvnice - učebnice českého jazyka pro střední školy

Frazeologický slovník nebo encyklopedie

Použité zdroje:

MUŽÍKOVÁ, Olga, Barbora MARKVARTOVÁ, Lenka KLUSÁČKOVÁ a Eleonora JEŘÁBKOVÁ. *Odmaturuj z českého jazyka*. 2. vyd. Brno: Didaktis spol. s r. o., 2002. ISBN 80-86285-36-7.

MAŠKOVÁ, Drahuše. *Český jazyk - edice MATURITA*. 1. vyd. Třebíč: Petra Velanová - VYUKA.cz, 2005. ISBN 80-902571-5-1.

MARTINEC, Ivo, Jana Marie TUŠKOVÁ a Ludmila ZIMOVÁ. *Mluvnice: učebnice pro střední školy*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2009. ISBN 978-80-7238-779-3.

HAVRÁNEK, Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Stručná mluvnice česká*. 16. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1981.

Bezruč, Petr. *Slezské písně*. 1. Vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1958.

Erben, Karel, Jaromír. *Kytice*. 1. vyd. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1596-9.

Kafka, Franz. *Proces*. Přel. Fr. Gel. 2. vyd. Praha: Euromedia Group, 2005. ISBN 80-86938-09-3.